

Dia 1

Omgeving ondersteunende verslavingszorg:
Naar een nieuwe inrichting van de zorg

Dr. Eric Blaauw
Lector verslavingskunde Hanzehogeschool Groningen
Onderzoeker VNN
e.blaauw@vnn.nl
www.nispa.nl

Dia 2

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstrengeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	Geen Geen Geen Geen

---

Dia 3

DSM 5 criteria

Veel trek of gebruik

- Vaker en in grotere hoeveelheden gebruiken dan de bedoeling was.
- Wens of mislukte pogingen om te minderen of te stoppen.
- Gebruik en herstel van gebruik kosten veel tijd.
- Hunkering: Sterk verlangen om te gebruiken

Negatieve consequenties, ook voor anderen

- Door gebruik tekortschieten op het werk, school of thuis.
- Blijven gebruiken ondanks hieruit resulterende problemen in het relationele vlak
- Door gebruik opgeven van hobby's, sociale activiteiten of werk
- Voortdurend gebruik in situaties die fysiek gevaar opleveren

Tolerantie en afhankelijkheid

- Voortdurend gebruik ondanks weet hebben dat het gebruik lichamelijke of psychische problemen met zich meebrengt of verergert.
- Tolerantie: Grotere hoeveelheden nodig voor hetzelfde effect.
- Het optreden van onthoudingsverschijnselen

2-3 licht, 4-5 matig, 6+ ernstig

Dia 4

Ziekte last

- Verslaving kan verergeren. Stoornissen in het gebruik van middelen zijn na verloop van tijd bij 25-30% chronisch
- Kans op tal van ziekten en vroegtijdige sterfte (Nutt, King & Phillips, 2010; Rehm et al., 2017)
- Bij stoornis in alcohol (40%) of drugs (60%) vaak comorbide stoornis (Popma, Blaauw & Bijlma, 2010)
- Comorbiditeit en chroniciteit moeilijk te behandelen (Hunt et al., 2013)
  - » Meer opnames
  - » Meer vroegtijdige sterfte
  - » Meer suicides
  - » Meer zwervens
  - » Meer somatiek
  - » Meer geweld
  - » Meer herhaalde detenties

Dia 5

Conclusie

Belangrijk dat zorg wordt geboden aan mensen met een stoornis in het gebruik van middelen

De (verslavings)zorg heeft hiervoor veel zorgprogramma's

Dat weten we, maar weten we het volgende ook?

Dia 6

DSM 5 criteria

Veel trek of gebruik

- Vaker en in grotere hoeveelheden gebruiken dan de bedoeling was.
- Wens of mislukte pogingen om te minderen of te stoppen.
- Gebruik en herstel van gebruik kosten veel tijd.
- Hunkering: Sterk verlangen om te gebruiken

Negatieve consequenties, ook voor anderen

- Door gebruik tekortschieten op het werk, school of thuis.
- Blijven gebruiken ondanks hieruit resulterende problemen in het relationele vlak
- Door gebruik opgeven van hobby's, sociale activiteiten of werk
- Voortdurend gebruik in situaties die fysiek gevaar opleveren

Tolerantie en afhankelijkheid

- Voortdurend gebruik ondanks weet hebben dat het gebruik lichamelijke of psychische problemen met zich meebrengt of verergert.
- Tolerantie: Grotere hoeveelheden nodig voor hetzelfde effect.
- Het optreden van onthoudingsverschijnselen

2-3 licht, 4-5 matig, 6+ ernstig

Dia 7

Partners hebben last

- Druggebruik en druggerelateerde problemen hangen samen met huiselijk geweld jegens partners (Moore et al., 2008; Cafferky et al., 2016) en ook met seksueel geweld (Kraanen & Emmelkamp, 2011)
- Alle vormen van alcoholgebruik en –misbruik hangen samen met huiselijk geweld jegens partners (Cafferky et al., 2016; Foran & O’Leary, 2007)

NISPA
Nederlands Instituut voor Alcohol, Drugs & Huiselijk Geweld

Dia 8

Partners hebben last

- Partners hebben tal van klachten (Benishek, Kirby & Dugosh, 2011)
  - Allen hebben relatieproblemen (100%) en emotionele problemen (100%)
  - Bijna allen hebben financiële problemen (90%) en familieproblemen (87%)
  - Meer dan helft heeft gezondheidsproblemen (68%) en last van geweld (70%)
  - Ongeveer een op de zes heeft problemen met politie en justitie (17%)
- Partners hebben psychische en lichamelijke problemen en minder kwaliteit van leven (Hussaerts, Roozen & Meyers, 2007)

NISPA
Nederlands Instituut voor Alcohol, Drugs & Huiselijk Geweld

Dia 9

Kinderen hebben last

- Kinderen hebben tal van klachten (Overview: Barber & Crisp, 1994)
  - **Kleine kinderen.** Driejarigen zijn impulsiever en hebben meer gedragsproblemen (alcohol).
  - **Basischoolkinderen.** Depressiever, meer gezondheidsproblemen (alcohol), meer problemen met ouders en meer parentificatie. Gelukkig betere relaties met broertjes/zusjes en relaties met cognitieve functies inconsistent. Meerdere studies rapporteren meer kindermishandeling
  - **Adolescenten.** Meer emotionele problemen, minder sociale competentie en slechtere gezondheid. Minder vervolgopleidingen
  - **Volwassen kinderen.** Inconsistente bevindingen omtrent (psychische) gezondheid en persoonlijkheidsproblemen
- Overdracht van verslaving op kinderen (Anthonio et al., 2016)

NISPA
Nederlands Instituut voor Alcohol, Drugs & Huiselijk Geweld

Dia 10

Verdere omgeving heeft last

- Vijf personen in de omgeving worden geraakt (Daley & Baskin, 1991)
- Er is een duidelijke maar complexe relatie met criminaliteit (Bennett, Holloway & Farrington, 2008)
- Alcoholgebruik belangrijkste factor bij verkeersongevallen (Houwing e.a., 2014)
- Jaarlijks miljarden aan kosten alcohol en drugs (RIVM, 2016)

Dia 11

Conclusie

Verslaving vormt niet alleen een probleem voor de persoon zelf, maar ook voor diens omgeving

---

Dia 12

Visies op verslaving

- Het is een karakterzwakte (moreel model)
- Het komt door het middel (farmacologisch model)
- Het is een ziekte voor mensen die er kwetsbaar voor zijn (ziektemodel)
- Leshner (1997): Verslaving is een chronische recidiverende hersenziekte (hersenziektemodel)

Dia 13

Dia 14

Visie op verslaving

- Het is een samenspel van biologische, psychische en sociale factoren (bio-psycho-sociale model)
- Maar let ook op zingeving (o.a. Frankl, 1946, 2011)
- Dus een focus op het persoonlijke bio-psycho-sociale-zingevingmodel (BPSZ) is gewenst (vergelijk herstelbenadering).
- Let dus op de persoon en zijn omgeving

Dia 15

Bereik van verslavingszorg

- 25% van mannen en 10% van vrouwen krijgt ooit een middenstoornis (Trimbos)
- Één op de tien komt in zorg (Ladis)
- Behandelkloof bij verslaving het grootst
- Tuithof (2015): 70% van mensen met alcoholstoornis herstelt binnen drie jaar en 12 procent valt daarna terug in het oude patroon
- Veel mensen zelfredzaam met steun van hun omgeving
- Mensen komen in zorg door stimulatie van omgeving

Dia 16

Veranderingen in de zorg

- Vanuit zorgverzekeringen minder budget beschikbaar
- Afspraken 33% bedafbouw en 20% van cliënten in de basis-ggz
- Transities bij gemeenten
  - Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
  - Jeugdwet
  - Participatiewet (Wet Werk en Bijstand, Wajong, WSW)
- Transities betekenen meer zelfverantwoordelijkheid, meedoen in samenleving en gebruik maken van sociale netwerken
- Dus een focus op sociale netwerken is gewenst

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 17

Waarop moet de zorg zich richten?

- Vanuit gedragseconomie en CRA bekend dat mensen zich moeten richten op belonende activiteiten in de omgeving die niets met alcohol of drugs te maken hebben (Correia e.a., 2005)
- Sociale ondersteuning gericht op niet-drinkgedrag heeft een gunstig effect op o.a.:
  - Behandelacceptatie (Meyers e.a., 2002)
  - Vermindering drinkgedrag (Hunter-Reel e.a., 2009)
  - Algemene gezondheid (Galea e.a., 2004; Rosenquist e.a., 2010; Valente, 2010).

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 18

Plezierige activiteiten lijst

- Hoe vaak deed je iets in de afgelopen maand en hoe leuk vind je het om dat te doen?
- 140/57 activiteiten (Roozen et al., 2008)
  - Sociale activiteiten
  - Sensation seeking activiteiten
  - Huiselijke activiteiten
  - Cultuur, wetenschap en reizen
  - Passieve, ontspannende activiteiten
  - Sport gerelateerde activiteiten
  - Intimiteit, persoonlijke aandacht

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 19

Plezierige activiteiten lijst

Sociale activiteiten

- Op het werk met anderen een taak uitvoeren
- Ouders, familie, etc. bezoeken
- Vrienden of bekenden bezoeken
- Met vrienden eten
- Een feestje geven
- Een brief schrijven of mailen
- Een praatje maken met een onbekende
- Tets vertellen wat ik meegemaakt heb
- Internetten
- Chatten op Internet

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 20

Plezierige activiteiten lijst

Huiselijke activiteiten

- Tuinieren en planten verzorgen
- Je huis of kamer opknappen of de inrichting veranderen
- Een karweitje doen in of rond het huis
- Een inspannend karwei doen (hout zagen, tuin spitten etc.)
- Hapjes maken
- Een wandeling maken
- Dingen met je kind(eren) of kleinkind(eren) ondernemen

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 21

Plezierige activiteiten lijst

Passieve, ontspannende activiteiten

- In de zon liggen of zitten of zonnebanken
- Gewoon maar wat rustig zitten
- Lang uitslapen
- Een dutje doen
- Op een terrasje zitten
- Naar een kermis, circus, pretpark, dierentuin of rodeo gaan

NISPA
Nederlands Instituut voor Sociale Psychologie & Arbeid

Dia 22

**Wees creatief in het
SAMEN vinden van mogelijkheden om
SAMEN te zorgen voor een goede kwaliteit van
leven**

Samen sta je sterker!

Dia 23

Referenties

- Alexander, R.K., Combs, R.E. & Haskaway, P.J. (1978). "The effect of housing and gender on morphine self-administration in rats." *Psychopharmacology*, 56, 175-178.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of psychiatric disorders*. Washington: Boston.
- Barnes, J.G. & Cox, B. (1994). The effects of alcohol abuse on children and the father's capacity to father them. *Drug and Alcohol Review*, 13, 403-416.
- Barnes, J.G., A. Pugh, R.C. & Higgins, R.C. (2012). Prevalence and frequency of problems of concerned family members with a substance using loved one. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 37(2), 82-88.
- Bellack, A.S., Hershey, L., Givens, C. & Fisher-Godson, H. (2015). Versatile ruler in mice use kind. *Medical Record*, 27 september.
- Bonnie, A., Robinson, K. & Farrington, D. (2008). The mediating association between drug misuse and crime: A meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2), 107-117.
- Carroll, K.M., Hien, H., Anderson, S.E. & Sells, S.H. (2010). Substance use and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Psychology of Women*, 56(3), 364.
- Cicchetti, D., Beeghly, M., & Casper, K. S. (2005). *Measuring the chemically dependent and their families*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Daly, D. & Rabin, M. S. (1991). *Teasing the chemically dependent and their families*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- Farrington, D.P. (2011). *Drugs and Violence: A Global Review*.
- Farrington, D.P. & O'Leary, C. D. (2008). Alcohol and intimate partner violence: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 28, 1223-1234.
- Fitzpatrick, C., Burchard, J., Chaturvedi, S., & Heinen, L. (2011). The genetic and environmental etiology of alcohol dependence. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 35, 209-218.
- Grant, C.M., & Aebi, R.F. (1972). A community reinforcement approach to alcoholism. *Behavior Research and Therapy*, 10(2), 151-160.
- Guillone, D., & Ferguson, N.M. (2012). Psychological interventions for people with both mental illness and substance misuse: A systematic review of literature. *Journal of Mental Health*, 21, 211-221.
- Hussain, D., Bostrom, R., van de Ven, R., & McCarty, S. (2012). Problem areas reported by substance abusing individuals and their recovery support workers. *The American Journal on Addictions*, 121, 27-35.
- Kawano, T., & Crenshaw, P. H. S. (2011). Substance misuse and substance use disorders in sex offenders: A review. *Clinical Psychology Review*, 32(2), 479-493.
- Leffman, A. (1973). Alcoholism as a social disease, and its treatment. *Science*, 180, 82-87.
- Martens, B. & Smith, T.G. (2008). *Motivational and self-determination theory approaches to community reinforcement approach: A meta-analytic review*. In G. Falloon, S. M. Eisner, & S. M. Eisner (Eds.), *Substance abuse and aggression: A meta-analytic review*. *Clinical Psychology Review*, 28, 247-274.
- Nijmegen Institute for Studies in Public Administration (NISPA) - Nijmegen Institute for Studies in Public Administration
- Rogler, H., Dragich, P., Baker, M., Kern, S., & van 't Hof-Grootenboer, E. (2016). Outcome of F20202 Acute Community Treatment (FACT) Implementation: A Prospective Study for Drug-Involved Mental Health Cases. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*, 41, 100-107. doi:10.1111/jcpt.12111
- Rob, J.J., Wang, M., & Bhatia, S. (2015). Psychiatric and medical comorbidity in schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*, 41, 1030-1040.
- Pappas, A., Blanton, E., & Blanton, E. (2012). Psychiatric comorbidity and substance use in individuals with schizophrenia. In S. M. Eisner, E. & Bostrom, R. (Eds.), *Handbook of substance abuse treatment* (pp. 21-42). Lincoln, NE: SAGE and Sage.
- RHM (2016). *Medicatiegebruik Asses bij een alcoholprobleem*. RHM Report 2016-0133.
- Robles, L., Cohen, S., & Wolk, D. B. (2014). Does parenting quality improve drug education? *American Journal of Public Health*, 104(11 Suppl), 28-31.
- Robles, L., Wolkstein, S., Williams, M., Ho, A., Gendreau, P., & Hoge, R. (2016). *Drug and Alcohol Abuse*. In S. M. Eisner, E. & Bostrom, R. (Eds.), *Handbook of substance abuse treatment* (pp. 21-42). Lincoln, NE: SAGE and Sage.
- Robles, L., Wolkstein, S., Williams, M., Ho, A., Gendreau, P., & Hoge, R. (2016). *Drug and Alcohol Abuse*. In S. M. Eisner, E. & Bostrom, R. (Eds.), *Handbook of substance abuse treatment* (pp. 21-42). Lincoln, NE: SAGE and Sage.
- Tatum, M. (2011). *Intervening in the lives of children and their families in the general population*. Amsterdam: IOS-G&E.
